

กรอบปฏิบัติการที่ ๘ พูดเพื่อสอน (Teaching Talk)

บันทึกนี้ตีความจาก บทที่ ๗ หัวข้อ Repertoire 4: Teaching Talk และ
ส่วนหนึ่งของ Appendix I

นี่คือการพูดของครู เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของศิษย์

ที่จริงคำพูดเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามรายการในบันทึกที่แล้ว ก็เป็นคำพูดที่ครูใช้ในการสอนด้วยทั้งสิ้น แต่งานวิจัยบอกว่าครูใช้คำพูด ๔ ประการต่อไปนี้มากกว่า ได้แก่ พูดเพื่อจัดการสถานการณ์ (transactional) พูดเพื่อบอกกล่าว (expository) พูดเพื่อถาม (interrogatory) และพูดเชิงประเมิน (evaluative)

ครูที่เก่งสามารถใช้พลังของความรู้ความเข้าใจกลไกการเรียนรู้ของมนุษย์ ความรู้ความเข้าใจสาระวิชา และใช้คลังคำพูดของตนที่สั่งสมมา เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของศิษย์ ไม่ใช่เพียงใช้การพูด ๔ หมวด ข้างบนเท่านั้น

ปัจจัยที่ทำให้ทักษะการพูดเพื่อเรียนรู้ของเด็กเจริญงอกงามมาจากครูที่รวบรวมคลังคำพูด และคำกระตุ้นการแลกเปลี่ยน ผสานกับการเป็นครูที่ทรงคุณค่าความเป็นครู และเน้นสร้างบรรยากาศด้านการต่างตอบแทน (reciprocity) หรือเอื้อเพื่อต่อกันและกัน

อย่างไรก็ตาม หนังสือ *A Dialogic Teaching Companion* แนะนำการพูดเพื่อสอน ๘ ประการต่อไปนี้

- พูดเพื่อการท่องจำ (rote) เพื่อให้นักเรียนจำข้อเท็จจริง สูตร กิจกรรมประจำวัน หรือข้อความในตำรา โดยการพูดซ้ำๆ
- พูดเพื่อช่วยทวนความจำ (recitation) ครูใช้คำถามสั้นๆ ให้นักเรียนตอบเป็นระยะๆ เพื่อให้นักเรียนทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว หรืออาจถามเพื่อย้ำสิ่งที่ เป็นพื้นความรู้เดิมที่จะต้องเอามาต่อยอดความรู้ใหม่
- พูดเพื่อสอน (instruction) บอกนักเรียนว่าจะทำอะไรต่อไป และทำอย่างไร
- พูดเพื่อบอกกล่าว (exposition) คล้ายการบรรยายสั้นๆ บอกข้อมูลหรือ เรื่องราว อธิบายความคิดหรือวิธีการ หรือบอกให้ชัดเจน
- พูดเพื่อนำการอภิปราย (discussion) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด และข้อมูล เพื่อเผยแพร่มุมมองที่แตกต่างออกมา
- พูดเพื่อเสนอให้มีการตรวจสอบเหตุผลหรือข้อมูล (deliberation) เพื่อ ชี้ให้เห็นความน่าเชื่อถือของแนวความคิด ข้อคิดเห็น หรือหลักฐาน
- พูดเพื่อให้มีการโต้แย้ง (argumentation) ให้มีการเสนอเรื่องใดเรื่องหนึ่ง พร้อมข้อมูลหลักฐาน และเชิญให้มีผู้โต้แย้ง
- สานเสวนา (dialogue) เป้าหมายคือความเข้าใจหรือมติร่วมของกลุ่ม ผ่านการ ตั้งคำถามอย่างเป็นระบบ และอย่างตรวจสอบ มีการถามตอบอย่างเป็นพลวัต ในลักษณะของการทำงานร่วมกันเป็นทีม ต่างตอบแทน และช่วยเหลือกัน ผ่านการตรวจสอบเข้มข้นจริงจัง เพื่อเป้าหมายอันทรงคุณค่าร่วมกัน

ท่านผู้อ่านอ่านรายการการพูดเพื่อสอนทั้ง ๘ ประการแล้วอาจงง ว่าการสอนสมัยใหม่ยังสอนให้ท่องและช่วยทวนความจำอยู่อีกหรือ คำตอบคือใช่ การเรียนรู้ที่ดี ต้องเรียนจากง่ายไปยาก และจากผิวไปสู่ลึกและเชื่อมโยง ตามรายละเอียดในหนังสือ *ครูเพื่อศิษย์ สร้างการเรียนรู้สู่ระดับเชื่อมโยง* <https://plc.scbfoundation.com/educational-theory> แต่การสอนแนวสอนเสวนาจะไม่หยุดอยู่ที่ IRE/ IRF แต่ครูจะมีคำพูดเพื่อให้เกิดการขยายความ (extension) จากคำตอบที่ได้รับ เริ่มจากการถามหาคำตอบที่ต่าง พร้อมเหตุผลและหลักฐานสนับสนุน

การเรียนรู้แนวสอนเสวนา ให้คุณค่าต่อข้อเท็จจริงและสูตรต่างๆ ด้วย แต่ไม่หยุดนิ่งอยู่แค่นั้น ยังมีการนำความรู้เหล่านั้นไปทดสอบในสถานการณ์ที่แตกต่างหลากหลาย เพื่อให้เห็นว่าในชีวิตจริงความรู้ไม่ได้แข็งทื่อ หยุดนิ่ง แต่มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงขยายความไปตามสถานการณ์ต่างๆ

การพูดเพื่อสอนจึงใช้การพูดหลากหลายแบบ แต่ที่ใช้มากที่สุดคือการพูด ๔ ประการหลัง คือ พูดเพื่อนำการอภิปราย พูดเพื่อเสนอให้มีการตรวจสอบ พูดเพื่อให้มีการโต้แย้ง และพูดสู่สานเสวนา ซึ่งเป็นการพูดของครูที่กระตุ้นให้นักเรียนคิดซับซ้อน คิดระดับสูง (higher-order thinking)

เรื่องเล่าจากห้องเรียน

วันแรกของสัปดาห์ คุณครูกีฟ - จิตตินันท์ มากผล มาพบกับนักเรียนห้อง ๒/๔ พร้อมกับแผนการเรียนรู้ “ลายไทย ลายน้า” ที่เตรียมมาอย่างดี เด็กๆ ที่โรงเรียนเพลินพัฒนามีประสบการณ์การวาดลายไทยมาตั้งแต่อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เรื่องการวาดลายไทยนี้จัดอยู่ในหลักสูตรที่มีขึ้นเพื่อสร้างให้เด็กๆ ได้สัมผัสรับรู้ถึงสุนทรียภาพอย่างไทย ด้วยการลงมือหัดเขียนเส้นไทยแบบต่างๆ ไปพร้อมๆ กับการหัดเขียนตัวอักษรไทย

นักเรียน : สวัสดิ์ค๊ะ/ ครับ คุณครูกีฟ

ครูกีฟ : สวัสดิ์ค๊ะ สวัสดิ์ทุกคนเลยนะ ถ้ามืดๆ ก่อนว่ามีใครจำได้บ้างว่าครั้งที่แล้ว เด็กๆ ทำงานเกี่ยวกับหัวข้อหรือเรื่องอะไรไปเอ่ย ใครยังจำได้

รักเอ๋ย : ประสบการณ์สอนใจ หรือว่าคุณครูที่เรารัก

เด็กผู้ชาย : คุณครูในดวงใจ

ครูกีฟ : เยี่ยมมากเลย เราได้เขียนเกี่ยวกับเรื่องประสบการณ์สอนใจ หรือว่าคุณครู
 ในดวงใจใช่ไหม ที่นี้ทบทวนเด็กๆ ก่อนว่า เด็กๆ จำได้ใช่ไหมว่าจริงๆ แล้ว
 ใครที่สามารถเป็นครูให้เราได้บ้าง ใครเอ่ยที่สามารถสอนเราได้

ผิงผิง : พ่อแม่

ครูกีฟ : ผิงผิงบอกว่าพ่อแม่

ผิงผิง : คนในครอบครัว

ครูกีฟ : คนในครอบครัว มีใครอีก

ผิงผิง : ประสบการณ์

ไทม์ : ทุกคนสามารถเป็นคุณครูได้ถ้าเกิดเขาสอนเรา

ครูกีฟ : ทุกๆ คนสามารถเป็นคุณครูเราได้ ที่เขาเป็นคนสอนเราใช่ไหม ไม่ว่า
 คุณครูจริงๆ คุณพ่อคุณแม่ หรือคนในครอบครัว ใครก็ได้แต่เลยที่สอนเรา
 คนนั้นสามารถเป็นครูของเราได้ แล้วนอกจากนั้นแล้วมีใครสามารถเป็นครู
 ให้เราอีก... รักเอยคะ รักเอย นอกจากคนในครอบครัวหนู หรือบุคคลแล้วนี้
 มีใครสามารถเป็นครูสอนเราได้บ้าง หนูนึกถึงใครลูก

รักเอย : หนูคิดว่าทุกคนเลย เพราะว่าทุกคนมีประสบการณ์มากกว่าพวกเรา พวกเรา
 เป็นเด็กยุคใหม่ เขาเป็นคนที่โตมาก่อนเรา เขาก็มีประสบการณ์ รู้มาก่อน
 เราทุกคนเลย ไม่ว่าจะป็นตายายปู่ย่า หรือน้าๆ อ๊าๆ อะไรอีกมากมาย

ครูกีฟ : เยี่ยมมาก สิ่งที่รักเคยแลกเปลี่ยนมาดีมากเลยนะเด็กๆ ใครก็แล้วแต่ที่มีประสบการณ์มากกว่าเรา สิ่งที่เขาสอน สิ่งที่เขาบอกเรา เพราะว่าเขามีประสบการณ์มาก่อน ดังนั้นคนที่มีประสบการณ์มาก่อนเขาจะมีสิ่งที่สามารถเตือนหรือบอกเด็กๆ ได้ เพื่อไม่ให้เด็กๆ อาจจะได้เกิดเหตุการณ์เหมือนที่เขาเคยเกิดขึ้นมาได้ ดังนั้นคนที่มีประสบการณ์เยอะกว่าเขาก็จะสามารถสอนในสิ่งต่างๆ ของเราได้ดีมากเลยนะ เอ้า... น้องต้นปาล์มว่าไงนะ

ต้นปาล์ม : ประสบการณ์ก็เป็นคุณครูสอนใจเราได้

ครูกีฟ : เยี่ยมมาก ชอบคุณต้นปาล์มมาก นอกจากบุคคลต่างๆ แล้ว ประสบการณ์ก็สามารถเป็นคุณครูสอนใจเราได้ เพราะว่าประสบการณ์ต่างๆ จะสอนให้เราไม่ทำสิ่งนั้นผิดอีก หรือว่าได้เรียนรู้จากสิ่งที่เราเคยทำไปแล้วและมันอาจจะเกิดสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดอะไรที่เป็นอันตรายต่อตัวเองเกิดขึ้น

เมื่อก็บอกไปแล้วว่ากิจกรรมของเรามาจะมีความแตกต่างจากครั้งก่อนๆ เพราะว่าเด็กๆ ต้องตั้งใจฟัง ขอเลยนะ ขอให้เด็กๆ ตั้งใจฟังอย่างจดจ่อเลยนะ ลองฟังนะทุกคน ตั้งใจฟังนะ หลับตาฟังให้ดีนะ... (ครูเปิดคลิปเสียงน้ำหยด) เสียงเมื่อกี้คือเสียงอะไรเอ่ย ใครจะตอบยกมือขึ้น

บอส : ปิงปอง

ครูกีฟ : มีคนบอกว่าเสียงปิงปอง... เบนโตะ เสียงอะไรเอ่ย

เบนโตะ : หยดน้ำ

หนูเอวา : ได้ยินเสียงหยดน้ำเหมือนเบนโตะ

รักเอย : หนูขอเพิ่มเติมเสียงหยดน้ำได้ไหมคะ

ครูกีฟ : ได้ค่ะ รักเอย

รักเอย : มันเป็นเสียงหยดน้ำหยดเดียว มันไม่ได้มีหลายหยด

ครูกีฟ : เป็นเสียงหยดน้ำที่เป็นหยดเดียว ค่อยๆ หยด ทีละหยดๆ ไซ้ใหม่ มีใครคิดว่าไม่ใช่หยดน้ำบ้าง

ทีนี้เด็กๆ ลองมาฟังอีกหนึ่งเสียงว่ามันคือเสียงของอะไรนะ นอกจากนั้นคือเสียงอะไร ฟังให้ดีนะ (ครูเปิดคลิปเสียงน้ำไหลและมีเสียงนกร้อง) เสียงนี้คือเสียงอะไรเอ่ย... ฟินน์ครับ

ฟินน์ : เสียงฝนตกครับ

หนูเอวา : ครูคะ ขอเพิ่มเติมค่ะ

ครูกีฟ : เดี่ยวแป็บหนึ่งคะ... กรครับ กรคิดว่าเป็นเสียงอะไรเอ่ย
กร : น้ำไหลครับ
ครูกีฟ : น้ำไหลหรือคะ ไซ้ใหม่ลูก เมื่อกี้มีอาขอเพิ่มเติมอะไรนะ
มีอา : หนูอยากเพิ่มเติมของพินนี่ก็คือน้ำไหล อย่างนี้หนูคิดว่าน่าจะเป็นไหล
ทีเดียวเลย ไม่ได้ไหลหนึ่งหยด แล้วก็รอไว้แป็บหนึ่งแล้วมันก็ไหลลงมาอีก
หนูเอวา : หนูได้ยินเสียงอีกอย่างหนึ่งคือหนูได้ยินเสียงนกร้องคะ
ครูกีฟ : ได้ยินเสียงนกร้องด้วย เติงหนึ่งยกมือ... เติงหนึ่งอยากบอกว่าอะไรครับ
เติงหนึ่ง : ผมอยากบอกว่ามันเป็นคือลำธารเล็กๆ ครับ
ครูกีฟ : มันคือเสียงลำธารเล็กๆ เอ้า... กะทีคะ
กะที : เหมือนเสียงน้ำตก
ครูกีฟ : เอ้า... เหมือนเสียงน้ำตก โอเค เยี่ยมมากเลย เมื่อกี้มีอาช่วยสรุปให้แล้วว่า
น้ำอันนี้นั้นมีความแตกต่างจากน้ำอันแรก อันแรกเป็นเสียงน้ำ เสียงน้ำหยด
ค่อยๆ หยดทีละหยดไซ้ใหม่ แต่อันนี้เป็นเสียงของน้ำที่ไหลไปเลยโดยที่
ไม่มีอะไรมากั้นเลย

มีเพื่อนบางคนเปรียบเทียบว่ามันอาจจะเหมือนกับลำธารเล็กๆ มีเพื่อน
ได้ยินเสียงนอกจากน้ำ ได้ยินเสียงลำธารด้วยนะ ทีนี้ครูกีฟอยากถามเด็กๆ
ว่าเมื่อเด็กๆ ได้ฟังเสียงทั้ง ๒ เสียงแล้ว เด็กๆ รู้สึกมีความแตกต่างกัน
อย่างไรบ้างคะ... มีอา เชิญคะ

มีอา : น้ำหยด หนูรู้สึกเหมือนเวลาหนูเกาะอยู่บนต้นไม้แล้วหนูค่อยๆ หล่นลงมาค่ะ

ครูกีฟ : แล้วอย่างไรต่อ

มีอา : น้ำที่ไหลลงมาแรงๆ ถ้าเกิดเป็นความรู้สึกของหนู เหมือนหนูกำลังเล่นสไลเดอร์ น้ำไหลค่ะ

ครูกีฟ : มันมีความรู้สึกเป็นอย่างไรกว่า

มีอา : น้ำไหลรู้สึกว่ามันรุนแรงกว่าอันแรก

ครูกีฟ : มันรู้สึกถึงความรุนแรงมากกว่าใช่ไหม คนอื่นล่ะคะ ความรู้สึกที่ได้ฟังแล้ว ความแตกต่างมันแตกต่างกันอย่างไรเอ่ย

ครูกีฟ : ใครดีเอ่ย ใครอยากตอบกตหัวใจซี ตอนนี่เด็กๆ กตสติ๊กเกอร์หัวใจค้างไว้ ไม่รู้เลยว่าใครอยากตอบ... ฟินน์เชิญครับ

ฟินน์ : เสียงแรกจะเป็นเสียงเป็นแบบน้ำค่อยๆ หยดลงมา แต่เสียงที่ ๒ จะเป็นแบบ ตกหนักๆ เลย

ครูกีฟ : ใช่ แล้วมันให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันอย่างไร ถ้าเปรียบเทียบกัน อันแรก มันเป็นอย่างไรมาก่อน อันที่ ๒ มันเป็นอย่างไรมาก่อน... หนูเอวาเชิญค่ะ

หนูเอวา : อันแรกที่เป็นหยดน้ำ หนูรู้สึกเหมือนเราเอามือมารองน้ำให้มันหยด แต่ อันที่ ๒ ที่เป็นน้ำไหล เหมือนเราอยู่ในทะเล น้ำในทะเลมันก็ไหล

ครูกีฟ : ไหลไปเรื่อยๆ หนูเอวากำลังบอกว่าเสียงน้ำอันแรกเหมือนเราเอาอะไร ไปขวางมันใช่ไหม ที่มีน้ำไหลหยด มีเสียงของน้ำน้อย เหมือนเอามือไปรองมัน แต่เสียงน้ำอันที่ ๒ คล้ายๆ กับเสียงทะเล ที่มีน้ำไหลผ่านเราไปเร็วๆ และ มันไหลอย่างรุนแรงใช่ไหม โอเค ชอบคุณมากเลยคะ

ที่นี้ครูขอถามเด็กๆ ว่าถ้าสมมติว่าเราจะเปรียบเทียบน้ำทั้ง ๒ เสียงนี้เหมือนกับ ความรู้ของเด็กๆ... รักเอย เชิญค่ะ

รักเอย : มันเหมือนการเรียนรู้อันที่ ๑ มันจะสงบนิ่งใจเย็น อันที่ ๒ จะทำอะไร เร็วๆ ตลอดเลย อันที่ ๒ มันจะเหมือนการเรียนรู้อันที่เราไม่มีการอยู่เฉยๆ เราจะทำตลอด เราไม่ลืลา อันที่ ๑ มันก็เหมือนเราลืลา

ครูกีฟ : เมื่อกี้รักเอยเขาได้แลกเปลี่ยนไปแล้ว คนอื่นล่ะ น้ำที่ค่อยๆ หยดทีละหยดๆ กับน้ำที่ไหลเป็นลำธารไปเลย คิดว่าเปรียบเทียบเสมือนกับการเรียนรู้อันที่เป็น แบบไหนลูก มีใครอยากตอบบ้าง มีอาหรือคะ... ผิงผิงแป็บหนึ่งนะ

มีอา : เป็นอันแรก หนูคิดว่าเหมือนเวลาเราลีลา เหมือนเราค่อยๆ ทำงานช้าๆๆ
แล้วก็ช้าๆ ลงคะ อันที่ ๒ เหมือนเราเร่งเพื่อที่เราอยากจะทำอย่างอื่น

ครูกีฟ : ขอขอบคุณมากเลยคะ ผิงผิง เชิญคะผิงผิง

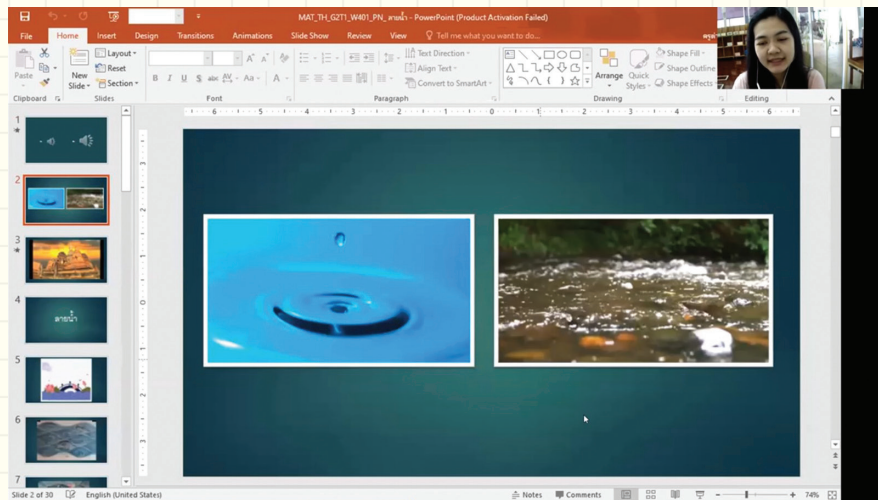
ผิงผิง : ก็คือหนูคิดว่าน้ำที่ค่อยๆ ไหลเหมือนคนคนนั้นค่อยๆ ได้รับความรู้หนึ่งๆๆ
ช้าๆ แต่อีกคนหนึ่งได้รับความรู้ทุกอย่างเลยไม่หยุด เหมือนมีน้ำเต็มแก้ว
แล้วน้ำก็หยดๆๆ เต็มแก้วแล้วมันก็ลดลง แล้วก็หยดใหม่ จนเต็ม ไม่หยุด
แต่อีกคนน้ำหยดยังไม่เต็มแก้วหนึ่งเลย

ครูกีฟ : แต่ว่าค่อยๆ เพิ่ม ค่อยๆ เพิ่มเข้าไปเรื่อยๆ ไซ้ใหม่ จากที่ละหยดๆ ไซ้ใหม่คะ
ผิงผิงเยี่ยมมาก สิ่งที่ผิงผิงแลกเปลี่ยนมานั้นดีมาก น้ำหยดเล็กๆ นั้น
เปรียบเสมือนคนที่ค่อยๆ ได้รับความรู้มาทีละน้อยๆ จนมันเต็ม แต่คนที่
เปรียบเทียบกับการเรียนรู้ที่เป็นน้ำไหลแรง เขามีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา
เด็กๆ น้ำค่อยๆ ไหลไปเรื่อยๆ จนน้ำเต็มแก้วแล้ว แล้วมันก็จะกลายเป็น
น้ำหยดใหม่อีก แล้วสุดท้ายมันก็จะกลายเป็นน้ำเต็มแก้ว

การเรียนรู้นั้นก็เกิดการหมุนเวียนขึ้นไปเรื่อยๆ ไปเรื่อยๆ ดังนั้นสิ่งที่ฝังฝัง แลกเปลี่ยนมานั้นถูกต้องเลย ไม่ว่าเด็กๆ จะมีการเรียนรู้แบบไหน ทั้งเป็นการเรียนรู้ที่เป็นน้ำที่ละเอียดๆ หรือเป็นการเรียนรู้ที่เป็นน้ำที่ไหลเสียงดังๆ นี่ก็ถือว่าเป็นนักเรียนที่ทำได้เหมือนกัน ดังนั้น ครูก็เชื่อว่าถ้าเด็กๆ เป็นนักเรียนแล้ว เด็กๆ ก็จะสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีทุกอย่างเลยนะคะ

ทีนี้นอกจากมีเสียงให้เด็กๆ ฟังแล้ว ครูก็ยังมีภาพให้เด็กๆ ดูด้วย ด้วยเรา มาดูกันว่าภาพภาพนี้มันคือภาพอะไร เมื่อกี้ให้ดูแล้วเป็นภาพหยดน้ำ เสียงที่ ๑ คือเสียงของหยดน้ำ อันที่ ๒ คือเสียงของลำธารแบบนี้เลย

กิจกรรมต่อจากนี้ ครูให้นักเรียนดูสารคดีสั้นๆ เรื่องน้ำคือชีวิต แล้วชวน พูดคุยกันเรื่องประโยชน์ของน้ำ

ดีดี : ประโยชน์ของน้ำคือเวลาเราอยู่ใกล้น้ำแล้วเราจะเย็น และสมัยก่อนคนใจเย็นมาก
เพราะว่ามีคนชอบสร้างบ้านอยู่ใกล้ๆ น้ำ หรือว่าอยู่ในน้ำเลยคะ

ครูกีฟ : ใช่ อาจจะช่วยให้คนรู้สึกเย็นสบายมากกว่าตอนนี้ละ เพราะว่าบ้านอยู่ติด
กับน้ำเลย

ลูกบัว : ครูกีฟ บ้านหนูอยู่ใกล้น้ำ

ครูกีฟ : แล้วเป็นอย่างไรบ้าง บ้านอยู่ใกล้น้ำ เป็นอย่างไรบ้างคะ

ลูกบัว : มีคนมาพายเรือขายของ

ครูกีฟ : ลูกบัว ลูกบัวบ้านอยู่ริมน้ำแล้วมันเป็นอย่างไร นอกจากมีคนมาขายของ
แล้วมีความรู้สึกอย่างไรที่แตกต่างไปจากบ้านที่อยู่บนพื้นที่ปกติแบบนี้บ้าง
มันเป็นอย่างไร

ลูกบัว : ตรงทำเรือหนุมันจะมีรูๆ แล้วเวลาเรือชิงมาเร็วๆ มันจะเย็นๆ ตรงขา

ครูกีฟ : เพราะว่าพอเรือขับผ่าน มันจะมีลมพัดใช่ไหม และกับความเป็นของน้ำทำให้
เรารู้สึกเย็นสบายมากกว่าตอนเราอยู่บ้านธรรมดาแบบปัจจุบันใช่ไหมคะ
โอเค... หนูเอวา สุดท้าย

หนูเอวา : เราสามารถนำไปทำอาหาร ทำน้ำซุปรได้ แล้วก็เอาน้ำไว้กิน กับเอามาทำอาหารได้ค่ะ

ครูกีฟ : ส่วนใหญ่น้ำก็จะเป็นส่วนประกอบสำคัญในชีวิตของเราเลยใช่ไหม คือเอาไว้ใช้ และเอาไว้ดื่มเอาไว้กิน ทีนี้เด็กๆ รู้สึกว่าน้ำมีคุณค่าต่อเราอย่างไรบ้างคะ

ดีดี : สมมติเวลาเราไปที่อื่นแล้วเราไม่มีข้าวกิน แต่มีน้ำเราก็สามารถอยู่รอดได้

ครูกีฟ : โอ้โฮ เยี่ยมมาก

ดีดี : ถ้าเรากินข้าว แต่เราขาดน้ำ ประมาณ ๗ วันเราจะตายค่ะ

ครูกีฟ : ใช่ แม้ว่าเราจะไม่ได้กินข้าว แต่เรายังได้กินน้ำอยู่ เราก็จะมีชีวิตรอด แต่ถ้าเด็กๆ อยู่แบบไม่ได้กินน้ำเลย ไม่มีน้ำตกไปถึงในร่างกายเลย เด็กๆ อาจจะถึงเสียชีวิตได้นะ เพราะว่าน้ำมีความสำคัญต่อร่างกายของเรามากเลย มีใครอยากเพิ่มเติม

มีอา : หนูจะเพิ่มเติมว่าเวลาเราไม่สบาย หรือว่าเราไอเราต้องกินน้ำเยอะๆ ด้วยค่ะ

ครูกีฟ : ใช่ เพราะฉะนั้นน้ำสำคัญต่อเรามากเลยใช่ไหม... รักเอยค่ะ

รักเอ๋ย : มาเอาไปทำศิลปะไทยได้ค่ะ

ครูกีฟ : เอาไปทำศิลปะไทยได้อย่างไรเอ๋ย

รักเอ๋ย : คือคนโบราณเขาชอบเอาลายน้ำมาวาดลายน้ำตรงผนังวัด เป็นลายน้ำ ผนังวัด
เขาจะวาดแบบมีพวกพญานาคบนสวรรค์จะใช้ลายน้ำทำตรงนี้

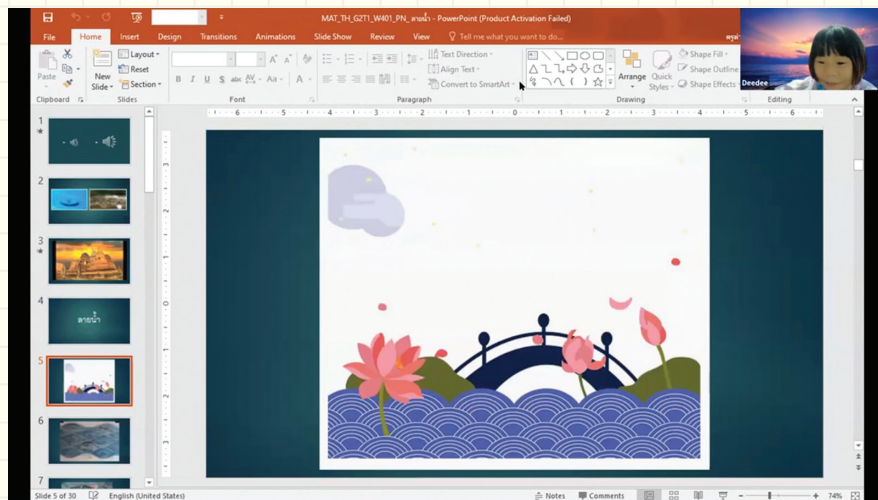
ครูกีฟ : น้ำก็คือเป็นส่วนประกอบศิลปวัฒนธรรมไทยก็คือการเอาไปวาดลายไทย
นั่นเองใช่ไหม ครูกีฟขอจบที่ตรงนี้เลยนะคะ ที่นี้เด็กๆ จะได้เรียนรู้แล้วว่า
น้ำมีประโยชน์และมีคุณค่ามากมายเลย ทั้งกับสิ่งมีชีวิตต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น
คน เป็นสัตว์ หรือว่าเป็นพืช ทุกอย่างต้องอาศัยน้ำในการดำรงชีวิตใช่ไหม
และนอกจากสิ่งเหล่านั้นแล้วน้ำยังเป็นส่วนประกอบของลายไทยด้วย เพื่อน
ได้เจลงมาแล้ว... เด็กๆ คิดว่าวันนี้เราจะมาเรียนเกี่ยวกับเรื่องอะไรเอ๋ย
เมื่อเราพูดถึงน้ำแล้วนี้

รักเอ๋ย : ลายน้ำ

มีอา : หยดน้ำ

- ครูกีฟ : เด็กๆ เคยเรียนเกี่ยวกับลายน้ำตอนอยู่ชั้น ๑ เป็นลายน้ำแบบไหนคะ
ใครจำได้บ้าง คล้ายๆ อะไรนะ
- ดีดี : เป็นแบบคล้ายๆ wifi
- ครูกีฟ : ให้ดู มันคล้ายๆ กับแบบนี้ใช่หรือไม่ แบบนี้ใช่ไหม

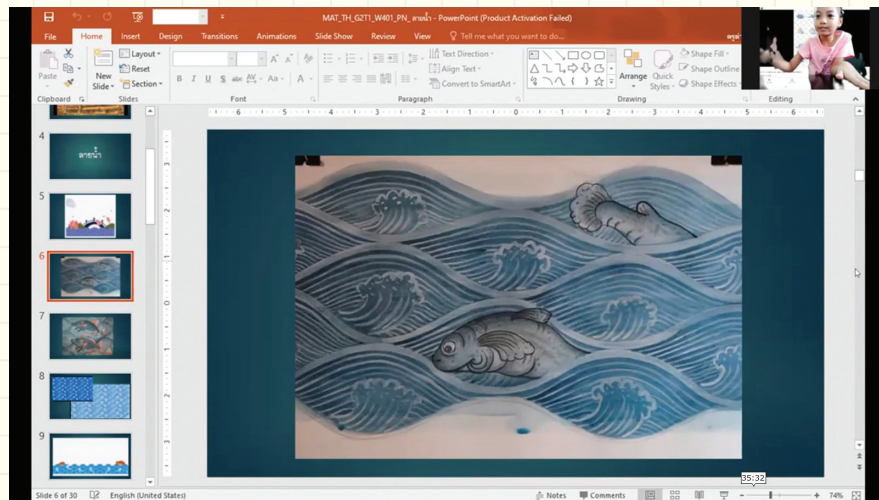

- ดีดี : แต่ถ้าเราตัดสีฟ้าให้เหลือแต่สีขาวมันจะเหมือน wifi
- ครูกีฟ : มันคือลักษณะของลายน้ำที่เป็นเหมือนรูปเกล็ดปลานั้นเองใช่ไหม เหมือนกับเกล็ดปลา แล้วก็เหมือนหยดน้ำที่เพื่อนทำมือให้ดู

เราเคยเรียนลายน้ำแบบเป็นหยดน้ำ กับแบบเป็นลายน้ำแบบเกล็ดปลาแบบนี้ แต่ว่าตอนอยู่ชั้น ๒ เด็กๆ จะได้เรียนลายน้ำอีกแบบหนึ่งซึ่งมันจะเป็นลายน้ำที่มีลักษณะคล้ายกับคลื่นน้ำ อันนี้เหมือนกับลายน้ำที่เป็นน้ำนิ่งๆ ใช่ไหม แต่ว่าลายน้ำที่เราจะได้เรียนในชั้น ๒ จะเป็นลายน้ำที่เป็นลายน้ำเหมือนคลื่นทะเล มันจะมีความเคลื่อนไหว

เด็กๆ ลองดูภาพตัวอย่างนี้นะ รูปนี้ให้ความรู้สึกแตกต่างจากลายน้ำเมื่อที่อย่างไบบ้าง ไหนใครอยากบอกความรู้สึกครูกีฟ

รักเอย : มันเป็นลายน้ำที่ยากและเป็นเหมือนการเคลื่อนไหว

มีอา : มันเหมือนตาเลยคะ

ครูกีฟ : ใช่ มันเหมือนกับมีการเคลื่อนไหวอยู่ในภาพภาพนี้ใช่ไหม ทั้งที่ภาพนี้เป็นภาพวาดแบบเป็น ๓ มิติ หรือเปล่า

ดีดี : ไม่ใช่ ๓ มิติ แต่เป็นภาพนิ่งคะ

ครูกีฟ : อ้อ เป็นภาพนิ่งเลยนะ แต่ว่าภาพนี้มันสามารถทำให้เรารู้สึกว่ามีความเคลื่อนไหวอยู่ได้ ดั่งนั้นเด็กๆ คิดว่าลายน้ำแบบนี้มีความแตกต่างจากลายน้ำแบบเดิมอย่างไร เส้นมันเป็นอย่างไร เส้นของลายเป็นอย่างไร

รักเอย : เส้นมันมีความละเอียดกว่าคะ

ครูกีฟ : นอกจากเส้นมีความละเอียดแล้ว เส้นเป็นอย่างไรอีก ชอบคุณรักเอยมากเลย

รักเอย : เส้นมันมีความคล้องจอง หรือว่ามันตรงกันอยู่คะ

ครูกีฟ : มันมีความคล้องจองกันอย่างไร มันไปทิศทางเดียวกันใช่ไหม

รักเอย : มันไปด้วยกันๆ

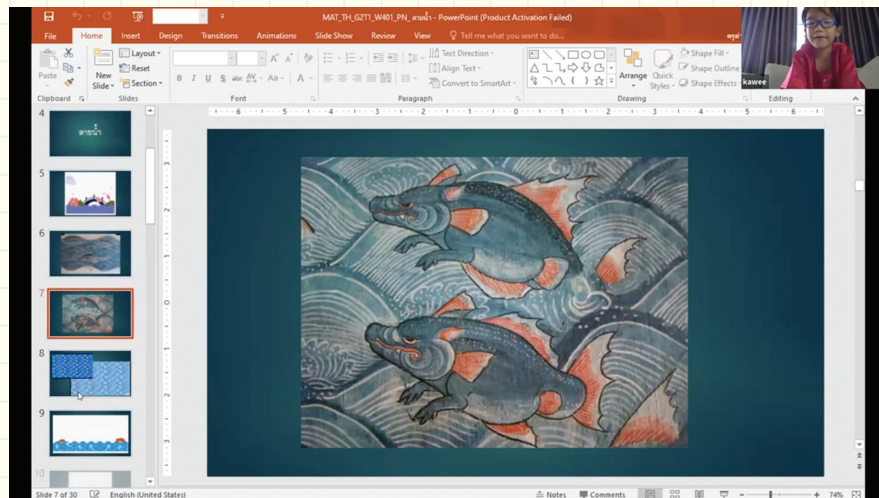
มีอา : มันไปทางไหนก็ไปทางนั้นคะ

ครูกีฟ : เขาเรียกว่าเส้นของลายมันมีความลื่นไหล

หนูเอวา : เส้นมันต่อเนื่องกันค่ะ

ครูกีฟ : โอ้โฮ ยอดเยี่ยมมากค่ะ เส้นมีความต่อเนื่อง มีความลื่นไหลกันนะ แล้วก็มันไปในทิศทางเดียวกัน เพราะฉะนั้นมันทำให้เราเกิดความรู้สึกว่ามันอาจมีการเคลื่อนไหว รู้สึกว่ามีความเคลื่อนไหวอยู่ในภาพภาพนี้ อันนี้มีปลาด้วย ให้ดูภาพถัดไป ภาพนี้คล้ายๆ อันเมื่อกี้เลย ผสมผสานระหว่างภาพลายน้ำแบบเดิม คล้ายๆ เกล็ดปลา ผสมกับลายน้ำแบบคลื่นเข้าไปแบบนี้

กวี : อันนี้มีสัตว์ประหลาดด้วย

ครูกีฟ : ไม่ใช่สัตว์ประหลาด เด็กๆ เคยได้ยินว่าสัตว์ป่าหิมพานต์หรือเปล่า สัตว์แบบนั้นจะเป็นสัตว์แบบไหน สัตว์แบบนั้นจะต่างจากสัตว์ทั่วไปอย่างไรเอ่ย

กวี : เคยได้ยินครับ

มีอา : มันจะเป็นลายไทยผสมค่ะ

ครูกีฟ : มันเป็นสัตว์ที่มีลายไทยผสม และตัวของเขาเป็นสัตว์ชนิดเดียวหรือเปล่า

เด็กผู้หญิง : ไม่ใช่ค่ะ

เด็กผู้ชาย : ไม่ครับ มีสัตว์หลายชนิดเลยครับ

ครูกีฟ : ใช่ ตัวของเขาจะมีสัตว์หลายอย่างผสม อันนี้มั้งปลา มีทั้งขาด้วย และยังมีเขี้ยวด้วยนะ คือมีปลาผสมกับสัตว์ตัวอื่นๆ อีก บางอันก็เป็นนกกับตัวคน อย่างนี้ก็มี บางอย่างเป็นเหมือนเป็นคนแต่มีวงอะไรแบบนี้ คือเขาจะมีการผสมผสานระหว่างสิ่งมีชีวิตหลายอย่างลงไปอยู่ในตัวๆ เดียวกัน เขาเรียกว่า สัตว์ป่าหิมพานต์นะ เป็นสัตว์ที่อยู่ในวรรณคดี ไม่มีอยู่จริง เป็นเรื่องเล่าเป็นตำนานเฉยๆ

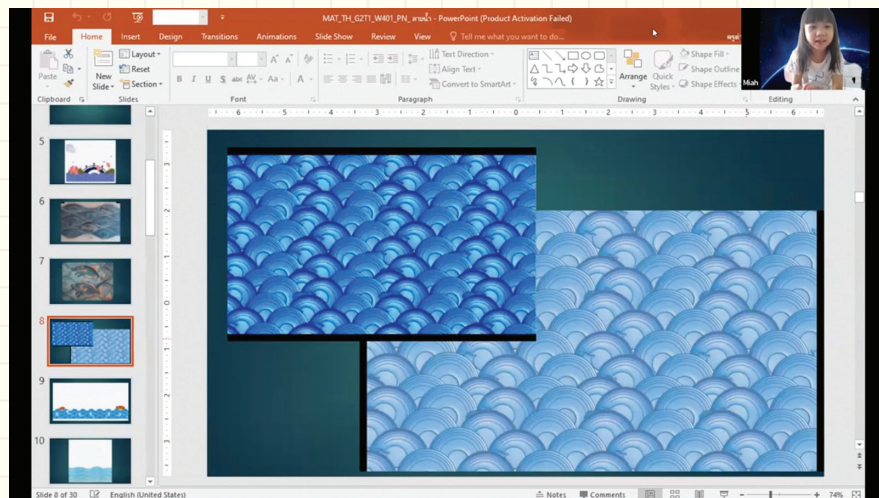
ให้ดูภาพต่อไป อันนี้เป็นเกล็ดปลาเหมือนกัน เป็นลายน้ำแบบเกล็ดปลาเด็กๆ ลองสังเกตลายน้ำของเขาแต่ละเส้นมันเป็นอย่างไร เขาวาดแบบมั่วๆ หรือเปล่า ใช่ไหม เขาอยากวาดเขาวาดไปเลยหรือเปล่า

กวี : ไม่ใช่ เขาวาดอย่างตั้งใจ

รักเอ๋ย : เป็นระเบียบเรียบร้อย

เด็กผู้ชาย : เหมือนรูปภาพ ๓ มิติ

มีอา : มันเหมือนเกล็ดของปลาที่ซ้อนๆ กัน

ครูกีฟ : ใช่ มันมีความคล้ายกับเกล็ดของปลาใช่ไหม ช้อนกันๆ ไปเรื่อยๆ

หนูเอวา : มันเหมือนคลื่นน้ำ เหมือนไล่สีด้วยค่ะ

ครูกีฟ : ใช่ สีที่เขาใช้มีการไล่สีด้วย... โนบูว่าไงลูก

โนบู : มันเหมือนก้อนเมฆครับ

ครูกีฟ : เพราะว่าอะไรถึงเหมือนก้อนเมฆ

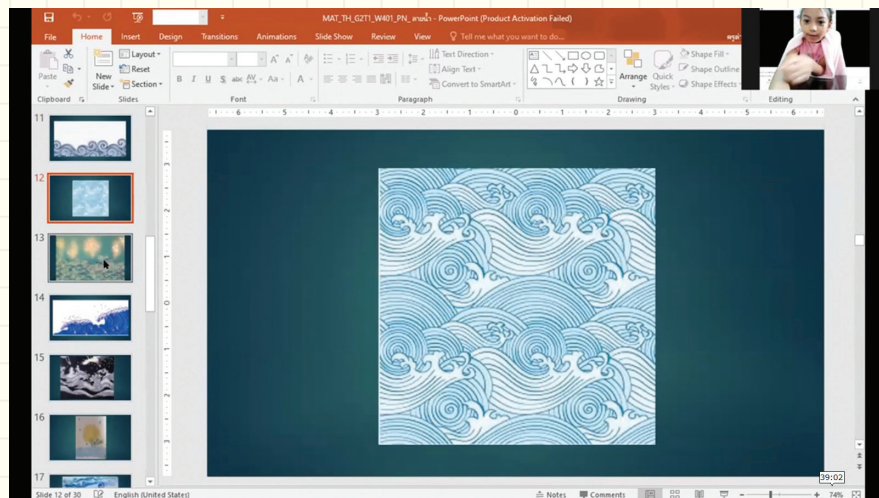
โนบู : เพราะว่ามันยึกยักไปมาครับ

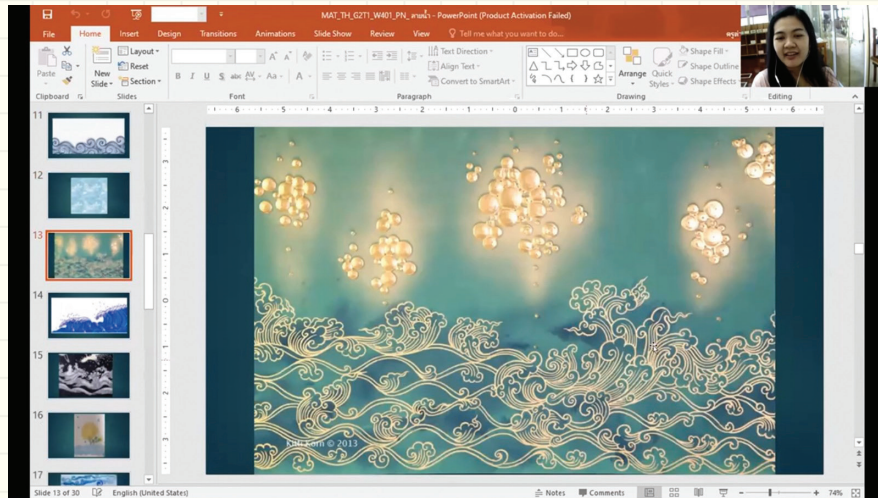
ครูกีฟ : อีกรูปก็คล้ายเดิมนะ อันนี้เป็นลายน้ำแบบเป็นคลื่นจริงๆ เด็กๆ ลองดูเส้นเขา มีความโค้งและมีความอ่อนช้อย คล้ายๆ กับเส้นลายน้ำบนคลื่นทะเลเลย หรือจะเป็นน้ำที่เป็นม้วนๆ แบบนี้เป็นคลื่นทะเลจริงๆ แล้วก็ม้วนๆ แบบนี้ก็ได้เช่นกัน

รักเอย : มีการใช้สีอื่น ที่ไม่ใช่สีน้ำ

ครูกีฟ : ได้ ใช้สีที่หลากหลายเพื่อทำให้เราเห็นถึงความแตกต่างของน้ำแต่ละชั้นแบบนี้ หรือเป็นแบบนี้ก็ได้อีกเหมือนกัน

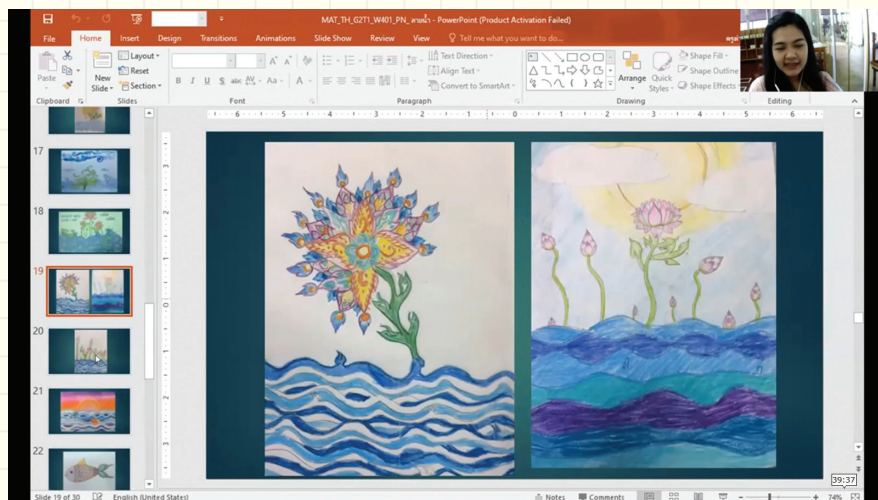
รักเอย : เหมือนสวรรค์ ๖ ชั้นเลยค่ะ

ครูกีฟ : อันนี้เหมือนว่ามีสีทองด้วย เป็นภาพลายน้ำ แต่เป็นลายน้ำที่เติมลายไทยลงไปนะ เด็กๆ จะเห็นว่ามันมีความคดโค้ง มีลายเถา มีลายกนก มีลายเปลวที่เด็กๆ เคยเรียนไปใช่ไหม

ครูกีฟให้ดูตัวอย่างเลยแล้วกัน ภาพนี้เป็นของรุ่นพี่ เขาวาดลาย อันนี้เป็นแบบง่ายๆ เหมือนตอนเด็กๆ อยู่ชั้น ๑ ไซ้ใหม่ วาดลายน้ำเหมือนเกล็ดปลา แต่ใส่ดอกดาวเรืองไปด้วย เป็นต้นข้าวและมีลายน้ำ

รักเอ๋ย : หนูไม่รู้เลยว่าอันนี้เป็นพี ป.๒ วาด

ครูกีฟ : ใช่ อันนี้มีความซับซ้อนมากขึ้น และมีดอกบัวด้วยนะ

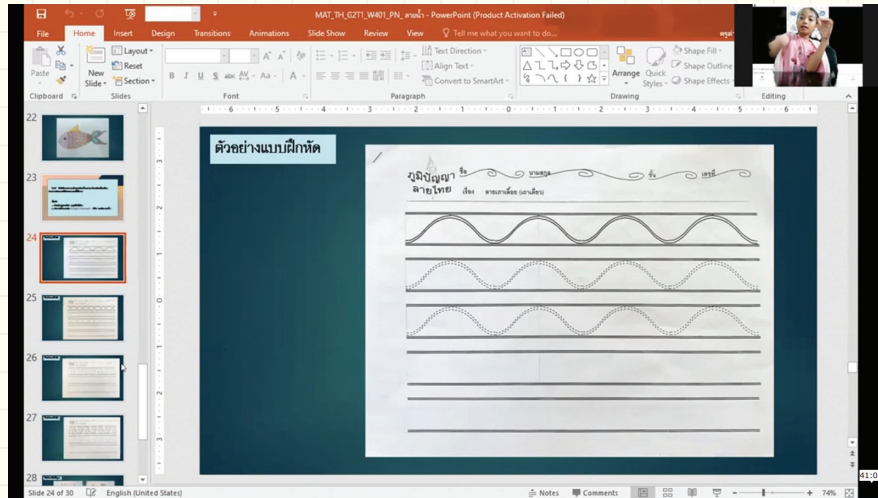
รักเอ๋ย : หนูว่าภาพนั้นของคุณครูวาด

ครูกีฟ : ใช้ภาพนั้นคุณครูวาด แต่ว่าภาพนี้ของพี นอกจากลายน้ำที่ใส่ลายไทย เขายังใส่ลายน้ำลงไป ในดอกไม้ที่เขาวาดอีกด้วย นี่ให้เด็กๆ ดูตัวอย่าง นี่ระบายสีแล้วใช้พื้นที่ของหน้ากระดาษให้เต็มหน้ากระดาษเลย หรือสุดท้ายเด็กๆ อาจจะวาดรูปแบบนี้ก็ได้ เป็นเกล็ดปลาเล็กๆ ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นรูปน้ำเท่านั้นนะ เด็กๆ สามารถสร้างสรรค์รูปภาพที่ใช้ลายน้ำในการวาดได้ แต่ถ้าเป็นลายน้ำได้เลยก็จะเยี่ยมมาก ก็คือใครอยากวาดเป็นปลาแบบนี้ แต่ว่าใส่ลายน้ำใส่ลงไปก็ได้เช่นกัน เอาทั้งลายน้ำแบบเดิมที่เคยเรียนมา ผสมกับลายน้ำที่เราเคยเรียนใหม่ในครั้งนี้ได้

ทีนี้ครูกีฟจะให้โจทย์แล้วนะ

วันนี้เราจะมาสร้างสรรค์ลายน้ำกัน ซึ่งให้เด็กๆ ไปดูซีทที่ครูกีฟให้ มันจะมีแบบคล้ายๆ ซีทบางๆ เกี่ยวกับลายไทยที่เป็นลายไทยพื้นฐานจะมีลายไทยที่เด็กๆ เคยเรียนไปแล้วนั่นละ เด็กๆ สามารถดูตัวอย่างลายไทยจากตรงนั้นได้เลย แล้วก็วาดเสร็จแล้ว ระบายสีให้สวยงาม พร้อมกับตั้งชื่อภาพให้ด้วย

แต่ถ้าใครอยากฝึกมือก่อนนะ ในของภาษาไทยจะมีแบบฝึกหัดที่เป็นแบบฝึกหัดลายเถาขด เถาเลื้อย เด็กๆ คิดว่าลายนี้มีความสอดคล้องอะไรกับลายน้ำที่เราเรียนอยู่

รักเอ๋ย : มันดูเป็นลายที่เหมือนลายน้ำ และมีเส้นเป็นลายน้ำพื้นฐาน

ครูกีฟ : มันคล้ายลายน้ำพื้นฐาน แต่เส้นของลายเถาขดเถาเลื้อยมันเป็นอย่างไร มันคล้ายกับลายน้ำอย่างไร เส้นมันเป็นอย่างไร

รักเอ๋ย : มันเหมือนคลื่นทะเลที่เราชอบวาดปกติ

ครูกีฟ : มันมีลักษณะคล้ายกับคลื่นทะเล ถ้าเด็กๆ อยากฝึกมือก่อนในการทำให้เส้น มีความอ่อนช้อย หนูสามารถไปทำแบบฝึกหัดอันนี้ได้ก่อน ครูกีฟใส่ไปให้แล้ว ในซอง มีหลายหน้าเลย มีทั้งแบบเถาเดี่ยว มีทั้งเถาไขว้ คือเป็นเส้นแล้วมาไขว้กัน ๒ เส้น เป็นลายก้านขด ค่อยๆ คด ค่อยๆ โค้งไป

มีลายน้ำหลายแบบเลยนะ อันนี้ก็แบบก้านขดแบบเป็นเส้นคู่ แล้วอันนี้ที่ครูกีฟบอก เป็นลายไทยพื้นฐานให้เด็กๆ ได้ดูและสามารถวาดตามได้เลย

ที่งานในวันนี้ให้เด็กๆ สร้างสรรค์ลายน้ำ เมื่อก็บอกไปแล้ว ฟังให้ดีนะ ครูกีฟให้เด็กๆ ฝึกมือในการวาดเส้นลายน้ำอันนี้ลงแบบฝึกหัด จะทำหรือไม่ทำก็ได้ แล้วก็ไม่ต้องส่งมา เด็กๆ ไม่ต้องถ่ายรูปส่งมานะ แต่ถ้าจะทำ

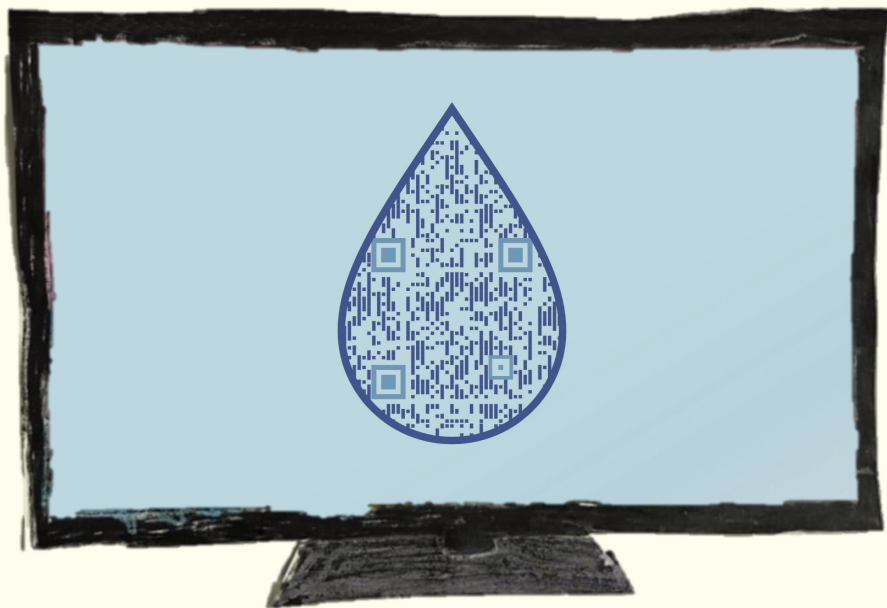
จะดีมากๆ เพราะเด็กๆ ได้ฝึกมือตัวเองให้มีความอ่อนช้อยมากขึ้น
ดังนั้น ทำเสร็จแล้วให้เด็กๆ ไปวาดรูปลงในสมุดลายไทย สมุดที่เด็กๆ
วาดรูปลายไทยเกี่ยวกับสระอ้อจำได้ไหม สมุดไม่มีเส้น วาดรูปลงในนั้นนะ
จะเป็นแนวตั้งหรือแนวนอนก็ได้ จะวาดรูปในแนวตั้งหรือในแนวนอนก็ได้
หนูสามารถทำได้ทั้ง ๒ แนวเลย ตั้งหรือนอนก็ได้ แต่ว่าแบบฝึกหัดนี้
จะทำหรือไม่ทำก็ได้ แล้วก็ไม่ต้องถ่ายรูปส่งมา ถ่ายรูปส่งมาแค่สมุดลายไทย
ที่ทำชิ้นงานเสร็จแล้วเรียบร้อยนะ มีใครมีคำถาม มีใครสงสัยบ้างไหมเอ่ย
น้องต้นปาล์มเชิญค่ะ

ต้นปาล์ม : ผมมี ๒ อย่างที่อยากถามครับ คือวาดเป็นคลื่นสึนามิ คลื่นใหญ่กับเป็นปลา
ที่เราวาดตอน ป.๑ ได้ไหมครับ

ครูกีฟ : ได้ ได้ทั้งหมดเลยคะ

บทสนทนาข้างต้น เกิดขึ้นในช่วงเวลาของการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ เป็นไป
อย่างเต็มอิมมัลตลอดระยะเวลา ๔๕ นาทีเต็ม ที่คุณครูเรียงร้อยจากการเชื่อมการเรียนรู้จาก
ระดับผิว สู่อารมณ์ระดับลึก และระดับเชื่อมโยงอย่างเป็นลำดับ โดยอาศัยการจัดวาง
การเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมที่เกิดขึ้นก่อนหน้า มาสู่การเรียนรู้ผ่านผัสสะทางหู
ที่เริ่มต้นจากการฟังเสียงน้ำ สู่อารมณ์สัมผัสผัสสะทางตา ทั้งจากการรับชมวีดิทัศน์
เพื่อเชื่อมร้อยความรู้และประสบการณ์หลากหลายเข้ามาหากัน และการรับชมภาพของ
ลายน้ำแบบต่างๆ ที่ครูเรียงลำดับเอาไว้ เพื่อเอื้อให้ทุกคนได้เดินทางผ่านประสบการณ์
ไปด้วยกัน เรื่อยมาจนกระทั่งมาถึงการศึกษาผลงานของรุ่นพี่ ตามด้วยวิธีการฝึกมือ
ในแบบฝึกหัดที่คุณครูได้จัดเตรียมไว้ให้ ก่อนจะเริ่มงานจริง เพื่อให้เด็กๆ มีความพร้อม
ที่จะแปลงประจักษ์ของพลังที่มีอยู่อย่างเต็มเปี่ยม ไปสู่การลงมือทำงานอย่างเต็มฝีมือ

นอกเหนือไปจากการพูดชวนคิดชวนคุยของครู ที่เกิดขึ้นอย่างมีจังหวะจะโคน อ่อนโยน
และเป็นธรรมชาติแล้ว สื่อประเภทต่างๆ ที่ครูร้อยเรียงไว้อย่างเป็นลำดับนี้เอง ที่เป็น
ปัจจัยความสำเร็จของการสร้างบทสนทนาเรื่องความงามในเส้นสายของลายน้ำแบบต่างๆ
ให้เกิดขึ้นกับชั้นเรียนวันนี้ได้อย่างน่าประทับใจ

ลายไทย ลายน้ํ

คุณครูกีฟ - จิตตินันท์ มากผล

